

відповідає природничому праву» [5, с. 99]. Ф. Зейлер та Ф.К. фон Мартіні були представниками природничої школи права і водночас професорами римського права.

Іншою важливою особливістю, яка дає змогу повніше оцінити характер впливу римського права на австрійський Цивільний кодекс, є те, що 1810 року в Австрії відбулася реформа навчального процесу, за якою викладання римського приватного права було обмежено його розглядом поряд із вже існуючими кодифікаціями, проти чого виступав «творець» історичної школи права Ф.К. Савінії. Проте слід зазначити, що наміром кодифікаторів було не повне звільнення від римського права (це було неможливим), а лише звільнення від нього при здійсненні судочинства [4, с. 29]. Протягом др. пол. XIX ст. з поширенням впливу історичної школи права стало поширеним і порівняння ABGB з римським правом, а Новели до Кодексу були видані вже під впливом Німецького цивільного уложення [5, с. 100], яке, в свою чергу, теж зазнало впливу римського права.

Особливістю Кодексу була рівність всіх людей перед законом, на відміну від середньовічного законодавства [6, с. 8; 198, с. 4]. До прийняття Кодексу 1811 р. в Галичині діяло старе польське право [7, с. 29]. На Буковині цей кодекс було введено в дію 01.02.1816 року [8, с. 213].

Договору майнового найму в Цивільному кодексі 1811 р. присвячувався розділ 25 Другої частини «Про контракти орендні та вічно-орендні та вічно-чиншові» (§§ 1090-1150), а особистому найму – розділ 26 «Про контракти, які обтяжують щодо надання послуг» (§§1151-1174) [9, с. 8].

Наведемо кілька основних норм та особливостей Кодексу, які, на нашу думку, можна вважати відображенням ідей та засад римського права щодо майнового найму. Насамперед, «римським» було саме визначення договору: контракт найму – договір, на основі якого одна сторона (наймодавець) іншій стороні (наймачеві) дозволяє користування неспоживною річчю за плату (§ 1090) [10, с. 181; 11, с. 180; 12, с. 71; 13, с. 230]. До плати, визначеної в грошах, застосовувалися такі ж правила, як і до ціни при договорі купівлі-продажу. Договір найму був консенсуальним, оскільки вважався укладеним, коли сторони дійшли згоди щодо істотних умов: речі і плати. Предмет найму мав бути переданий з усіма приналежностями та в стані, придатному для користування наймачем згідно з умовами договору [10, с. 184-188]. Піднайм дозволявся, якщо не був заборонений згідно з умовами договору. Договір припинявся із загибеллю предмета найму чи спливом строку дії договору. Відповідно до § 1333 наймодавець мав право на чиншовий позов, позов про відшкодування шкоди,

особистий позов про повернення речі, а наймач – позов про відшкодування шкоди та відшкодування витратів [10, с. 214].

Відповідно до § 1155 ЦК Австрії 1811 р. договір особистого найму (najm pracy) – договір, на підставі якого одна особа (працівник, наймит, робітник, підприємець) зобов'язувалася щодо іншої сторони (замовника роботи, працедавця) до праці за грошову винагороду. Предметом цього договору була не лише фізична, а й розумова праця (§ 1163) [10, с. 227; 11, с. 180; 12, с. 191]. Окремий параграф був присвячений договору про надання поліграфічних (друкарських) послуг (§ 1164). За договором замовлення одна сторона виконувала для іншої вказаний згідно з умовами договору результат праці за грошову винагороду.

Протягом др. пол. XIX ст. в Австрійському цивільному праві відбулись суттєві зміни. Промислова ординація 1859 р. ліквідувала цеховий устрій. Особистий найм фактично став трудовим договором (umowa o pracę), який регулювався також рядом нормативно-правових актів, які захищали працівників [5, с. 136].

Науково-технічний прогрес сприяв появі нових суспільних відносин. У 1861 році на території Галичини було відкрито першу залізницю. З лютого 1850 року з'являється транспортне законодавство (ustawodawstwo drogowo) [14, с. 327]. Зокрема був виданий Дорожній закон, Закон і Новела «Про публічні залізничні доїзди» та Закон «Про використання публічних неурядових доріг для будівництва залізничних колій». Таким чином з'явилися і цивільно-правові договори перевезення (поставки), контракти на виконання будівельних робіт на залізниці, оренди митних доходів на залізничній станції [14, с. 293-315].

19.03.1916 року Третьою новелою до Цивільного кодексу 1811 року було внесено зміни до ряду статей, які стосувалися договору найму [15, с. 78]. Цими змінами було встановлено ще кілька засад, притаманних праву Давнього Риму. Наприклад, зазнав змін § 1096: якщо раніше наймодавець був зобов'язаний утримувати предмет договору найму в придатному для користування стані та відповідав за це в будь-якому випадку, то згідно зі змінами він відповідав лише за свою вину. Водночас в згаданій нормі встановлювався обов'язок наймодавця не перешкоджати наймачу (орендареві) у користування цим майном [16, с. 65]. Іншим нововведенням було, наприклад, звільнення наймача від внесення плати внаслідок вад предмету найму, за які він не відповідав (§ 1097). Частина змін стосувалася застави майна як засобу забезпечення виконання зобов'язань за договором найму та прав працівника за договором особистого найму [16, с. 66, 76].

13. Samolewicz St. Zarys prawa cywilnego obowiązującego w b. zaborze austriackim / St. Samolewicz. – Lwow: Dr. M. Bodek, 1932. – 272 s.
14. Ustawy i rozporządzenia drogowe w Galicyi z objaśnieniami / uł. M. Latoszyński. – Lwow: Dr. Wiesnera, 1898. – 326, XII s.
15. Nowele do Austr. Kodeksu cywilnego / wyd. S. Wroblewski. – Krakow: Leon Frommer, 1918. – 118 s.
16. Till Ernest. Druga i trzecia nowela do austyackiego kodeksu cywilnego z objaśnieniami na podstawie materyałow / Ernest Till. – Lwow: H. Altenberg, G. Seyfart, E. Wende i spółka, 1916. – 248 s.
17. ЦДІА України м. Львів. – ф. 52 Магістрат міста Львова (1357-1930 pp.), оп. 1, од. зб. № 22 Угода між мешканцями Чемпінським, С. Скіндерською і Б. Ратиновським про проведення каналізації в їх кам'яницях (1798-1799). – 25 арк.
18. ЦДІА України м. Львів. – ф. 52 Магістратміста Львова (1357-1930 pp.), оп. 1, од. зб. № 30 Матеріали про реставрацію львівської ратуші після бомбардування Львова в 1848 р. – 42 арк.
19. ЦДІА України м. Львів. – ф. 52 Магістратміста Львова (1357-1930 pp.), оп. 1, од. зб. № 35 Договір між громадою м. Львова та товариством «Трієстський трамвай» про будівництво і пуск кінного трамваю у Львові (1879 р.). – 5 арк.

Миньо Микола Миколайович

РЕЦЕПЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ РИМСЬКОГО ПРАВА ЩОДО LOCATIO-CONDUCTIO (ДОГОВІР НАЙМУ) В ЦИВІЛЬНОМУ КОДЕКСІ АВСТРІЇ (ABGB) 1811 Р.

У статті розглянуто питання, пов'язані з особливостями рецепції положень римського права щодо locatio-conductio (договору найму) в Цивільному кодексі Австрії (ABGB) 1811 р. та в Третій новелі (1916 р.) до нього. Розглядуваний кодифікований акт був першим діючим на території України кодексом, який не лише містив норми, рецепційовані з римського права, але і мав інституційну структуру. Протягом ХІХ ст. частина правовідносин, які охоплювалися поняттям найму, виділилася в окремі інститути права. Третя новела (1916 р.) доповнила Кодекс ще кількома рецепційованими нормами. При здійсненні правовідносин, пов'язаних з договором найму, сторони воліли діяти як рівноправні учасники правовідносин, що відповідало духу приватного права.

Ключові слова: ЦК Австрії 1811 р. (ABGB), locatio-conductio, договір, рецепція, Новели до Австрійського ЦК, природнича правова школа, історико-правова школа, консенсуальний договір, найм, майновий найм, замовлення, підряд, перевезення.

Мыне Николай Николаевич

РЕЦЕПЦИЯ ПОЛОЖЕНИЙ РИМСКОГО ПРАВА О LOCATIO-CONDUCTIO (ДОГОВОР НАЙМА) В ГРАЖДАНСКОМ КОДЕКСЕ АВСТРИИ (ABGB) 1811 Г.

В статье рассмотрены вопросы, связанные с особенностями рецепции положений римского права о locatio-conductio (договора найма) в Гражданском кодексе Австрии (ABGB) 1811 г. и в Третьей новелле (1916) к нему. Рассматриваемый кодифицированный акт был первым действующим на территории Украины кодексом, который не только содержал нормы, рецептированные из римского права, но и имел институциональную структуру. В течение ХІХ в. часть правоотношений, которые охватывались понятием найма, выделилась в отдельные институты права. Третья новелла (1916 г.) дополнила Кодекс несколькими рецептированными нормами. При осуществлении правоотношений, связанных с договором найма, стороны предпочитали действовать как равноправные участники правоотношений, что соответствовало духу частного права.

Ключевые слова: ЦК Австрии 1811 (ABGB), locatio-conductio, договор, рецепция, Новеллы к Австрийскому ГК, консенсуальный договор, наем, имущественный наем, заказ, подряд, перевозка.

Муньо Микола Миколайович

RECEPTION OF ROMAN RULES ABOUT LOCATIO-CONDUCTIO (CONTRACT OF EMPLOYMENT) IN THE ABGB

The questions related to the peculiarities of the provisions of the reception of the Roman law locatio-conductio (contract of employment) in the Austrian Civil Code (ABGB) and in the Third novel (1916) to him. Viewed codified act was the first force in the territory of Ukraine Code, which not only contain rules receipting from Roman law, but also had an institutional structure. During the ХІХ century part of the relations that are understanding as an employment, had been singled out other institutions of law. The third story (1916) has added several roman rules into the ABGB. In the implementation of relations, connected with the contract of employment, the parties preferred to act as equal participants in relationships that comply to the spirit of private law.

Keywords: Austria 1811 CC (ABGB), locatio-conductio, contract, reception, Novels to the ABGB, consensual contract, the hiring, property hiring, the order contract, the row contract, contract of the shipping.